

Универзитет у Бањој Луци

Факултет политичких наука

Комисија за оцјену и одбрану завршног рада на другом циклусу студија

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВИЈЕЋУ ФАКУЛТЕТА
ПОЛИТИЧКИХ НАУКА**

Предмет: Извјештај о оцјени завршног рада на другом циклусу кандидаткиње
Александре Савић

Наставно-научно вијеће Факултета политичких наука, Универзитета у Бањој Луци, је одлуком на 77. Сједници, одржаној 07.07.2016. године (Одлука број 08/3.880-18-4/16) именовало Комисију за оцјену и одбрану завршног рада (мастер рада) на II циклусу Студијског програма политикологије – политиколошке студије, кандидаткиње Александре Савић под називом „Језичка политика у БиХ од Берлинског конгреса до Првог свјетског рата и њене посљедице на политичке процесе“ у сљедећем саставу:

1. Проф. др Ђорђе Вуковић, ванредни професор, ужа научна област Политичка теорија, Факултет политичких наука, Универзитета у Бањој Луци, председник

2. Проф. др Душко Певуља, ванредни професор, ужа научна област Специфични језици – српски језик, Филолошки факултет, Универзитета у Бањој Луци, члан

3. Доц. др Владе Симовић, доцент, ужа научна област Политичка теорија, Факултет политичких наука, Универзитета у Бањој Луци, ментор

Након увида у текст завршног (мастер) рада кандидаткиње Александре Савић и његове анализе Комисија Наставно-научном вијећу Факултета политичких наука, Универзитета у Бањој Луци подноси:

ИЗВЈЕШТАЈ

о оцјени урађеног завршног рада на другом циклусу студија

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Александра (Радован) Савић је рођена 08.08.1990. године у Травнику. Основну и средњу школу (Гимназија – општи смјер) је завршила у Градишци. Студијски програм политикологије на Факултету политичких наука, Универзитета у Бањој Луци, завршила је 2013. године са просјечном оцјеном 9,26, чиме је стекла звање дипломираног политиколога. Поред тога, 2015. године завршила је и студије Српског језика и књижевности са просјечном оцјеном 9,15, чиме је стекла звање дипломираног професора српског језика и књижевности. Студије II циклуса на Студијском програму политикологије – политиколошке студије, уписала је школске 2013/2014. године. Паралелно са овим, уписала је и студије II циклуса на Филолошком факултету, Универзитета у Бањој Луци у оквиру школске 2016/2017. године. Живи и ради у Бањој Луци.

УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ЗАВРШНОГ РАДА

Мастер рад под називом „Језичка политика у БиХ од Берлинског конгреса до Првог свјетског рата и њене посљедице на политичке процесе“ је написан на 78 страница компјутерски сложеног текста, укључујући у овај фонд написаних страница и списак кориштене литературе. Рад је подијељен у осам поглавља. Поред стандардног уводног и закључног дијела, истраживање чини још шест поглавља са потпоглављима. У оквиру ових поглавља која описујемо у наставку извјештаја, кандидаткиња Александра Савић, поштујући правила израде научног рада и у духу интердисциплинарности теме коју обрађује, шири научне границе посматрања односа између језичке политике и политичких процеса у Босни и Херцеговини у периоду аустроугарске владавине. Тиме је овај рад ушао у простор научне интердисциплинарности која је тренд у друштвеним наукама у савременом свијету и као такав има своју научну логику и оправданост.

У поглављу под називом **Контекст рада – језичка политика и политички процеси**, кандидаткиња Александра Савић одређује основне појмове социолингвистике и политичке теорије садржане у одређењима језичке политике и политичких процеса, а све то у циљу појмовног и методолошког позиционирања задатог оквира пријављеног мастер истраживања. У оквиру ове истраживачке цјелине Савићка објашњава да је језичка политика била дио јавних политика које је аустроугарска власт проводила на простору Босне и Херцеговине. Утицај језичке политике, као дијела свеукупне аустроугарске политике према простору Босне и Херцеговине, на лингвистичке и политичке процесе унутар овог вјерски и национално подијељеног друштва, окосница су даљег истраживања кроз сљедећа поглавља.

Унутар поглавља под називом **Идентитет–језик–нација – интердисциплинарно појмовно одређење**, кандидаткиња Александра Савић објашњава да је политичка неодвојивост језичке и националне самоформулације основа међунационалних сукоба унутар Босне и Херцеговине. Однос према језичкој политици једнак је односу према националном самоодређењу. Због тога је питање повезаности језика, нације и политике у Босни и Херцеговини суштина не само лингвистичких, већ и политичких проблема. Такав однос између језичке политике и националних самоидентификација на простору Босне и Херцеговине у вријеме аустроугарске монархије, битно је одредио бројне политичке процесе тог времена. Проблеми тројства језика, нације и политике нису избрисани одласком аустроугарских власти, они су остали као трајна посљедица, присутна и у савременој политичкој пракси.

У поглављу под називом **Друштвено-историјске прилике у Босни и Херцеговини од 1878. до 1914. године**, кандидаткиња Александра Савић маркира основне

карактеристике владавине Аустроугарске монархије у поменутом периоду. Прије свега, најважније политичке и друштвене процесе тог времена. У овом поглављу објашњена је логика и начин владавине Аустроугарске монархије у Босни и Херцеговини, до тада њеном становништву непознатог политичког, економског и културног обрасца вођења државе и друштва. Поглавље је у истраживачком погледу историјски пресјек стања у Босни и Херцеговини у вријеме владавине Аустроугарске монархије, то јест, појашњавање њиховог односа према овом простору и његовим становницима, али и односа становника овог простора према новој империји, која по много чему није била добродошла у Босни и Херцеговини.

У поглављу под називом **Језичка политика Аустроугарске у Босни и Херцеговини** анализира се друга и трећа фаза аустроугарске језичке политике, односно, фазе у којима је стандардни језик наметнут. Ради се прво о босанском, а затим о српскохрватском језику. Кандидаткиња испитује однос према језику у образовању, администрацији, те питања правописа и службеног писма.

На ово поглавље логички се надовезује сљедеће под називом **Посљедице аустроугарске језичке политике на политичке процесе у земљи**. У овом поглављу политички процеси се посматрају из двије перспективе – као центрифугалне и центрипеталне силе у босанскохерцеговачком друштву. Центрифугалне силе се посматрају кроз настајање националних организација, потом партија и испитује се њихов однос према језику. Центрипеталне силе у Босни и Херцеговини подразумевају наметање заједничког језика и концепт стварања босанске нације и југословенства. У оба поменута и по много чему најважнија поглавља истражује се аустроугарска језичка политика вођена од стране власти „одозго“, реакције вјерски подијељеног становништва и њихових елита „одоздо“ и коначне посљедице таквог односа по политичке процесе, то јесте, питања политичке стабилности и изградње политичке заједнице.

У посљедњем поглављу под називом **Утицај аустроугарске језичке политике на савремене прилике**, кандидаткиња Александра Савић увезује посљедице политика вођених у вријеме Аустроугарске монархије на савремену Босну и Херцеговину. У повлачењу историјског континуитета проблема релације језика, нације и политике на простору Босне и Херцеговине Савићка закључује да је аустроугарски период владавине и политика које су проводили директно утицао на језичка и национална самодефинисања у 20. вијеку. Тада доминантна функција језика постаје симболичка и то управо захваљујући спрези између језика и националног идентитета на овим просторима. Овакав расплет догађаја пратило је и политичко позиционирање савремених сегмената подијељеног друштва Босне и Херцеговине у три језичка, национална, вјерска и политичка ентитета у сталном политичком и лингвистичком сукобу и оспоравању.

У наведеним поглављима кандидаткиња Александра Савић даје допринос теоријском разматрању статуса Босне и Херцеговине као подијељеног и постконфликтног друштва без базичног консензуса око државности и државног уређења, а тиме и питањима језика и језичке политике. Рад појашњава да је у оквиру научног дискурса у Републици Српској питање језичке политике дјелимично запостављено и само партикуларно анализирано, посебно ако узмемо у обзир актуелност сукоба око језика. Сврха овог истраживања се огледа у доприносу политиколошким и социолингвистичким истраживањима језика у Босни и Херцеговини са једне стране, док са друге стране, употпуњава теоријски поглед на подијељено босанскохерцеговачко друштво и његову политичку праксу. У том смислу, тема рада под називом „**Језичка политика у БиХ од Берлинског конгреса до Првог свјетског рата и њене посљедице на политичке процесе**” проблематизује језичку политику и њен утицај на стварање националних идентитета у Босни и Херцеговини. Једна од карактеристика подијељеног друштва у Босни и Херцеговини свакако је непостојање консензуса око питања језика а на то је највише утицала језичка политика коју су у анализираном периоду водили спољни фактори – у првом случају Аустроугарска, а касније и увезене идеје југословенства. Циљ такве језичке политике био је наметање вјештачки конструисаних језика – босанског, а касније и српско-хрватског, који су у оба случаја покушали ријешити актуелна питања стандардног језика тако да он буде заједнички и Србима и Хрватима и муслиманима. Тако наметнути језик, умјесто да створи заједнички идентитет и у коначноме нацију, продубио је постојеће подјеле у босанскохерцеговачком друштву. Овај научни допринос кандидаткиња Александра Савић је извела кроз поглавља наведена у садржају користећи све стандарде писања научног рада. Њена интердисциплинарност и аутентичност у многим поглављима чине овај рад вриједним доприносом науци о политици, али и социолингвистичком пољу научног проучавања.

СТРУКТУРА РАДА

1. УВОД И МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР РАДА.....	1
2. КОНТЕКСТ РАДА – ЈЕЗИЧКА ПОЛИТИКА И ПОЛИТИЧКИ ПРОЦЕСИ.....	3
3. ИДЕНТИТЕТ –ЈЕЗИК–НАЦИЈА – ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНО ПОЈМОВНО ОДРЕЂЕЊЕ.....	6
3.1. Језик и национални идентитет.....	6
3.1.1. Језик као друштвени феномен и модели језичке стандардизације.....	8
3.2. Етатистичка нација versus етничка нација.....	9
4. ДРУШТВЕНО-ИСТОРИЈСКЕ ПРИЛИКЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ ОД 1878. ДО 1914.ГОДИНЕ.....	12
4.1. Први период окупације.....	13
4.2. Анексија Босне и Херцеговине.....	15
4.3. Земаљски Устав и Сабор.....	16
5. ЈЕЗИЧКА ПОЛИТИКА АУСТРОУГАРСКЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ.....	18
5.1. Друга фаза језичке политике – босански језик.....	20
5.2. Трећа фаза језичке политике – српскохрватски језик.....	26
6. ПОСЉЕДИЦЕ АУСТРОУГАРСКЕ ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ НА ПОЛИТИЧКЕ ПРОЦЕСЕ У ЗЕМЉИ.....	33
6.1. Центрифугалне силе у босанскохерцеговачком друштву.....	35
6.1.1. Националне организације и њихов однос према језику.....	37
6.2. Центрипеталне силе у БиХ.....	46
6.2.1. Босанска нација и босански језик.....	47
6.2.2. Југословенство и српскохрватски језик.....	51
6.3. Хомогенизација или сегрегација босанскохерцеговачког друштва.....	55
7. УТИЦАЈ АУСТРОУГАРСКЕ ЈЕЗИЧКЕ ПОЛИТИКЕ НА САВРЕМЕНЕ ПРИЛИКЕ.....	61
7.1. Стварање националних стандардних језика.....	62
7.2. Језици конститутивних народа.....	66
7.3. Символичка функција језика у подијељеном друштву.....	68
8. Закључак.....	71
9. Литература.....	74

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Рад истражује правце развоја, документе и посљедице језичке политике у Босни и Херцеговини, као дијела јавних политика Аустроугарске монархије, од Берлинског конгреса до Првог свјетског рата и њен утицај на политичке процесе у друштву. Вертикалу ових посљедица рад истражује и у савременом периоду као дио културно-историјског и политичког наслеђа. Језичка политика у Босни и Херцеговини од Берлинског конгреса до Првог свјетског рата није била израз воље ниједне од три доминантне скупине са овог простора – Срба, Хрвата и муслимана – већ је била дио аустроугарске политике стварања новог, босанског језика, како би се овај простор језички а онда и национално одвојио од својих матичних нација Срба и Хрвата. Језичко и национално управљање „одозго“ били су покушај остваривања центрипеталних друштвених и политичких тенденција Аустроугарске монархије које су се сукобљавале са центрифугалним тенденцијама друштвене стратификације постојећих идентитета „одоздо“. И док је Аустроугарска монархија покушавала створити заједнички национални и политички идентитет становништву Босне и Херцеговине, они су градили обрнуту политику, трудећи се да артикулишу властиту аутохтоност. У том контексту су се међу становништвом јавили отпори језичкој и националној унификацији Босне и Херцеговине у виду националних покрета а касније и политичких партија. Најснажнији су били међу Србима, много слабији међу Хрватима, док су муслимани, ослоњени искључиво на вјерски идентитет, у то вријеме тек покушавали да се национално и вјерски самоартикулишу па су идејом „босанства“ аустроугарске власти управо међу њима покушавале пронаћи савезнике.

Однос Аустроугарске монархије према језичком и националном идентитету у Босни и Херцеговини и њихово селективно понашање према сегментима подијељеног друштва довели су до посљедица у политичком животу. Наиме, све три скупине, и Срби, и Хрвати и муслимани су, усљед такве политике Аустроугарске монархије, изградиле осјећај несигурности и међусобне дистанце. Ту је удаљеност снажнијом чинила религијска природа њихових идентитета која им није дозвољавала да се обједине у јединствену националну и језичку заједницу, па су и прве партије формиране као конфесионалне. Ову дистанцу је покушала надвладати идеја југословенства која је такође увоз „извана“ и која је наметала нови језички (српскохрватски/хрватскосрпски) и национални (југословенски) идентитет. Посљедице овог времена видљиве су и данас, па је једно од кључних питања међунационалних несугласица у Босни и Херцеговини управо питање језика.

МЕТОД РАДА

Истраживање има теоријски карактер и засновано је на референтним библиографским изворима. У истраживању су кориштене методе неопходне да се изведе један интердисциплинарни рад који има политиколошко-лингвистичку аутентичност. Током израде рада кориштена је историјска метода којом су приказани друштвени и политички односи у Босни и Херцеговини током владавине Аустроугарске монархије као претпоставка за анализу хронолошког развоја језичке политике, као дијела јавних политика Аустроугарске монархије у Босни и Херцеговини. Затим су кориштене социолингвистичке методе како би се разумио однос између језичке политике и друштвеног устројства, тј. за разумијевање друштвеног контекста и односа моћи у корелацији са језиком. Овдје се прије свега мисли на критичку социолингвистичку анализу докумената језичке политике, те корелациони социолингвистички приступ. У раду је кориштена и индуктивна метода. На темељу анализе утицаја језичке политике на појединачне чиниоце у политичком процесу посматран је утицај језичке политике на подијељено босанскохерцеговачко друштво. Затим, дедуктивна метода, путем које је сагледана друштвена подијељеност на бази утицаја језичке политике на појединачне актере. За потребе анализе структуре босанскохерцеговачког друштва, као и устројства државе, кориштена је метода структуралне анализе, а за за увид у дјела аутора који се баве социолингвистиком, као и за цитирање аутора који проучавају политичке процесе, кориштена је метода компилације. Метода анализе садржаја докумената кориштена је за анализу докумената језичке политике током два периода – од Берлинског конгреса до Првог свјетског рата, те савремене језичке политике. И, на крају, компаративна метода је такође чинила дио методолошког оквира овог истраживања, јер је кориштена за упоређивање односа појединачних актера према наметнутој језичкој политици, како у периоду од Берлинског конгреса до Првог свјетског рата, тако и у савременом добу.

РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС

Научни допринос истраживања кандидаткиње Александре Савић се огледа у поновној научно-истраживачкој проблематизацији политиколошке и социолингвистичке детерминанте језичке политике у босанскохерцеговачком друштву у другој половини 19. и у првим деценијама 20. вијека, а указује и на циљеве, узроке, значај и проблеме артикулације језичке политике, као дијела јавних политика, уопште. Савићкино истраживање дефинише аспекте политизације језика у босанскохерцеговачком друштву у анализираном историјском периоду. Утврђује како је наметнута језичка политика утицала на формирање подијељеног друштва у Босни и Херцеговини. Појашњава како је језичка политика Аустроугарске продубила постојећу кризу у политичким процесима и условила велике политичке конфликте између Срба, Хрвата и муслимана. Истраживање класификује политичке проблеме који су се посљедично манифестовали на даљи развој босанскохерцеговачког друштва и утврђује њихову непосредну корелацију са актуелном ситуацијом у Босни и Херцеговини. Затим, долази до сазнања како је језичка политика Аустроугарске дјеловала на Србе, Хрвате и муслимане и какву је улогу имала у формирању националних покрета и националних партија и како је произвела сукобе у политичким процесима. Детаљном анализом формулисања, развоја, докумената, наметања и посљедица језичке политике Аустроугарске, истраживање доказује да је овај период био кључан за формирање различитих ставова о језику који су кроз цијели 20. вијек па све до данас представљали латентни проблем у сложеном босанскохерцеговачком друштву. Рад показује како је и на који начин идеја југословенства утицала на артикулацију језичке политике у босанскохерцеговачком друштву на почетку 20. вијека. У истраживању се доказује да језичка политика у босанскохерцеговачком друштву од Берлинског конгреса и Првог свјетског рата, па све до данас, није била само предмет лингвистике, односно социолингвистике, већ да је, штавише, ријеч о једном од фундаменталних политичких проблема. Наведени подаци су довољни да се овај рад оцијени високом научном оцјеном и да се верификује као научни и друштвени допринос политиколошким, социолингвистичким и друштвеним расправама у Босни и Херцеговини.

ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Комисија сматра да је кандидаткиња Александра Савић извршила истраживање у складу са пријављеном темом и да њен рад садржи све елементе квалитетног рада на студијама другог циклуса.

Комисија сматра да је тема логички досљедно и методолошки коректно обрађена, да су истраживања и налази доведени у везу са хипотетичким оквиром, те да сазнања и анализе у раду могу да користе будућим истраживањима из ове области.

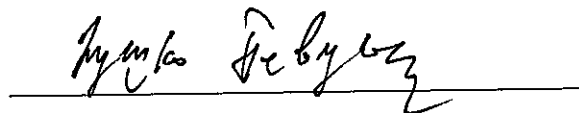
Кандидаткиња Александра Савић испуњава све законске услове за одбрану мастер рада и Комисија Наставно-научном вијећу Факултета политичких наука предлаже да кандидаткињи Александри Савић одобри јавну одбрану завршног рада под називом „Језичка политика у БиХ од Берлинског конгреса до Првог свјетског рата и њене последице на политичке процесе“.

КОМИСИЈА:

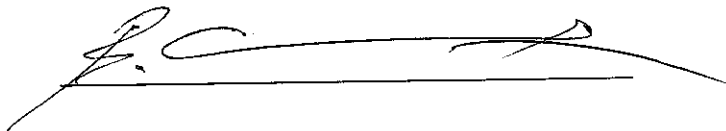
1. Проф. др Ђорђе Вуковић, ванредни професор, предсједник

2. Проф. др Душко Певуља, ванредни професор, члан

3. Доц. др Владе Симовић, доцент, ментор

Бања Лука, 24.02.2017. године